

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

Професійно-педагогічна іміджологія керівника закладу освіти
(назва дисципліни)

підготовки _____ магістра _____
(назва освітнього рівня)

Спеціальності _____ 011 Освітні, педагогічні науки _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ Педагогіка вищої школи _____

Силабус навчальної дисципліни «Професійно-педагогічна іміджологія керівника закладу освіти» підготовки магістра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, за освітньо-професійною програмою Педагогіка вищої школи.

Розробник: Петрук Вікторія Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
протокол № 12 від 13 січня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С.Ю.)

I. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка 011 Освітні, педагогічні науки ОПП Педагогіка вищої школи ОС магістр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 14 год.
		Практичні (семінарські) 18 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота 80 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (-ів)

Викладач: Петрук Вікторія Віталіївна,
 Науковий ступінь кандидат педагогічних наук,
 Вчене звання доцент
 Посада доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Контактна інформація
 Телефон: +380973517506
 Електронна пошта: Petruk.Viktoriaa@vnu.edu.ua
 Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Навчальна дисципліна «Професійно-педагогічна іміджологія керівника закладу освіти» належить до циклу нормативних дисциплін загальної підготовки магістра галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, за освітньо-професійною програмою Педагогіка вищої школи, вивчається в другому семестрі, формою контролю є екзамен. На вивчення навчальної дисципліни відведено 4 кредити (120 годин), у тому числі: 14 годин лекційних, 18 год. практичних, 8 год. консультації та 80 год. самостійної роботи.

Навчальний курс спрямований для поглибленого формування знань про функції (ціннісні та технологічні), різновиди з огляду на типи носіїв (особистий та колективний іміджі), особливості побутування іміджу в різних сферах суспільного буття (це може бути політика, бізнес, культура, соціальна робота, державне управління, спорт тощо), специфіка внутрішнього та зовнішнього іміджу (компаній та установ, міст і держав), засоби формування й канали транслявання, психологічні процеси сприйняття аудиторією, комплексний код іміджу, складові іміджу (особистого й колективного), архетипічна основа іміджів та багато іншого.

2. Пререквізити (інтелектуальна власність, теорії соціальної взаємодії, педагогічна конфліктологія, компетентнісна модель фахівця) / **Постреквізити** (технології тьютерської діяльності, освітній менеджмент та маркетинг).

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Професійно-педагогічна іміджологія керівника закладу освіти» є формування знань із галузі іміджології в усіх її історичних та сучасних варіантах як форми соціальної комунікації, усвідомлення ними ключових понять і процесів у цій комунікативній сфері, вироблення практичних умінь і навичок усебічного аналізу та створення іміджової продукції різних типів.

Завданням вивчення дисципліни «Професійно-педагогічна іміджологія керівника закладу освіти» є:

- оволодіння теоретико-методологічними знаннями щодо педагогічної іміджології;
- вивчення психологічних основ та соціокультурних детермінант розвитку педагогічного іміджу та етичної культури педагогічних кадрів;
- опанування універсальними навичками реалізації іміджових атрибутів у створенні професійного самоіміджу, корпоративного іміджу, забезпеченні етичної поведінки сучасного педагога;
- розвиток етичної культури магістрів на рефлексивній основі.

4. Результати навчання (компетентності).

Навчальна дисципліна спрямована на формування *інтегральної компетентності* (здатність розв'язувати складні професійні завдання і проблеми у галузі освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну діяльність в динамічних умовах вищого навчального закладу); *загальних компетентностей* (ЗК 1. Здатність до набуття спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи. ЗК 3. Прагнення до формування та розвитку комунікативних здібностей, міжособистісної взаємодії у професійній сфері. ЗК 6. Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах і ситуаціях, що потребує застосування новітніх підходів та прогнозування. ЗК 7. Володіння принципами професійної, наукової та корпоративної етики. ЗК 9. Здатність до ведення професійної дискусії українською та іноземними мовами, використання форматів усного та письмового спілкування на засадах рівності наукових поглядів, заохочення до творення смислової множинності, інтелектуальної складності та багато-вимірності. ЗК 10. Вміння вільно й компетентно спілкуватися в діалогічному (полілогічному) режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю щодо сучасних концепцій дослідження проблем освіти. ЗК 13. Здатність до критичного осмислення освітянських проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі інтеграції предметних галузей. ЗК 14. Здатність до зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються); *фахових компетентностей* (ФК 1. Здатність проектувати і реалізувати зміст освіти, зміст навчання, індивідуальні освітні траєкторії за рівнями Національної рамки кваліфікацій. ФК 2. Здатність до створення освітнього середовища, що забезпечує якість освіти. ФК 4. Здатність продукувати систему управління пізнавальною діяльністю, що забезпечує досягнення програмних результатів навчання. ФК 7. Здатність застосовувати діагностичний інструментарій оцінювання академічних досягнень здобувачів освіти. ФК 8. Здатність організовувати управління і самоуправління освітнім процесом. ФК 10. Здатність будувати ефективну комунікативну взаємодію із суб'єктами освітнього процесу. ФК 12. Здатність до самоосвіти і професійного самовдосконалення. ФК 13. Здатність застосовувати інформаційні технології в освітньому процесі).

Очікувані програмні результати навчання: Знати основні завдання, категорії педагогіки вищої школи, основні методологічні підходи до організації навчання і управління в закладах освіти (ПР32). Знати системні концепції різноманітних видів навчальних і позааудиторних занять, організації виховного процесу у вищій школі (ПР34). Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми управління закладом освіти та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей (ПРУ6). Ефективне використання годин інваріантної та варіативної складової навчального плану, розподіл педагогічного навантаження, тарифікації (ПРУ12). Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань (ПРК1). Реалізувати комплекс функцій

іншомовного спілкування з проблем педагогіки вищої школи (ПРК3). Розуміти роль іншомовних комунікативних навичок у процесі професійного зростання викладачі вищої школи (ПРК4). Вміння використання в освітній діяльності сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють ефективній комунікації в освітньому середовищі, прогресу у досягненні результатів навчання студентами та підвищенню якості освітньої діяльності в ці (ПРК5).. Знати основні правил академічної доброчесності та наслідки порушення академічної доброчесності (ПРАіВ 2). Аналізувати результати власної педагогічної діяльності і розробляти програму професійного саморозвитку. Знати, розуміти та використовувати стратегії подолання та попередження конфліктних ситуацій (ПРАіВ 3). Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній педагогічній діяльності та застосовувати засоби supervізії для їх розв'язання (ПРАіВ 5). Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю педагогічних працівників, іншого персоналу (ПРАіВ 6). Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень (ПРАіВ 7).

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Методи та технології викладання ¹	Форма Контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічна база професійної іміджології							
Тема 1. Історія розвитку іміджології як науки.	10	-	2	8	-	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/4
Тема 2. Теоретичні основи педагогічної іміджології.	13	2	2	8	1	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/5
Тема 3. Специфіка використання інструментарію іміджології	13	2	2	8	1	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/4
Тема 4. Психологічні основи професійно-педагогічного іміджу	13	2	2	8	1	проблемна лекція Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/5
Тема 5. Професійний імідж сучасного педагога.	13	2	2	8	1	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/4
Тема 6. Корпоративний імідж.	14	2	2	9	1	метод круглого столу / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/5
Тема 7. Імідж та педагогічне спілкування.	12	-	2	9	1	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	РЗ/К/4
Тема 8. Використання засобів комунікації в побудові іміджу.	14	2	2	9	1	лекція-диспут / Zoom, Google Classroom, Office 365.	ДС, ДБ/5
Тема 9. Особливості етичної поведінки	14	2	2	9	1	лекція-диспут / Zoom, Google	ДС, ДБ/4

сучасного педагога.						Classroom, Office 365.	
Тести, контрольна робота 1							40
Разом за модулем1	120	14	18	76	8	100	
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота							60/тести
ІНДЗ (за наявності)							-
Всього годин/ Балів	120	14	18	76	8	100	

Примітки:^{1/} Google Classroom, Office 365, Zoom – може застосовуватися одна з форм навчання або симбіоз у формі он-лайн лекцій для студентів з індивідуальним планом навчання або заочної форми навчання, а також для студентів, які мають пропуски з поважних причин та/або під час карантинних обмежень. ^{2/} Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, тощо. Теми не розглянуті аудиторно опрацьовуються студентами самостійно.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічна база професійної іміджології

Тема 1. Історія розвитку іміджології як науки – 8 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Підготувати таблицю «Історія розвитку іміджології».

Зробити порівняльний аналіз американської та західноєвропейської традиції іміджування XIX–XX столітті.

Тема 2. Теоретичні основи педагогічної іміджології – 8 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Опрацювати різні класифікації архетипів як основ іміджів.

Написати есе на тему «Роль іміджу у професійній діяльності педагога».

Тема 3. Специфіка використання інструментарію іміджології – 8 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Зробити аналіз основних технологій іміджмейкінгу.

Описати основні етапи формування іміджу.

Тема 4. Психологічні основи професійно-педагогічного іміджу – 8 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Написати есе на тему «Фізіогноміка – «ключ» до пізнання людини за рисами обличчя».

Обґрунтувати індивідуально-психологічні властивості особистості.

Тема 5. Професійний імідж сучасного педагога – 8 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Написати есе на тему «Імідж сучасного педагога».

Визначити внутрішні та зовнішні аспекти професійного іміджу сучасного педагога.

Тема 6. Корпоративний імідж - 9 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Визначити складники та етапи формування іміджу закладу освіти.

Написати есе на тему «Іміджологія в управлінні закладу освіти».

Тема 7. Імідж та педагогічне спілкування - 9 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Скласти «Правила педагогічного спілкування».

Проаналізувати стиль та прийоми взаємодії зі студентами викладача.

Тема 8. Використання засобів комунікації в побудові іміджу – 9 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Проаналізувати імідж будь-якого суб’єкта соціокомунікаційного простору за схемою.

Написати есе на тему «Ораторське мистецтво та імідж викладача».

Тема 9. Особливості етичної поведінки сучасного педагога – 9 год.

Опрацювати основні поняття теми.

Написати есе на тему «Моделі поведінки викладача у складних педагогічних ситуаціях».

Визначити психологічні основи розвитку педагогічної етики.

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчально-пізнавальна робота студентів в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Аудиторні заняття переважно проводяться у вигляді лекцій, найчастіше – проблемних лекцій та лекцій-диспутів; практичних занять – з використанням інтерактивних методів: бесіда, дискусія, «асоціативний куш», проектна діяльність та робота в малих групах.

На практичному занятті студенти презентують конкретну проблему, вчать дискутувати, аргументовано доводити свою точку зору; об'єктивно оцінювати власні знання й уміння, а також, як експерти – знання своїх колег-одногрупників.

Модульна контрольна робота проводиться у вигляді письмового тестування.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою <https://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/34/d57a3defea8df2754eb8599a0234845e.pdf>

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Обов'язковими є:

1) поточний контроль – мультимедійне представлення завдання по темі, передбаченій силабусом, яке передбачає не лише володіння теоретичними знаннями, але й практичними вміннями. Максимальну кількість балів по темах модуля (по 5 балів), можна отримати за умови мультимедійного представлення завдання та виконання завдання самостійної роботи. За умови малокомплектної групи кількість аудиторних годин зменшується вдвічі, а максимальна кількість балів під час поточного оцінювання відповідно до тем збільшується вдвічі. Поточний контроль – максимум **40 балів**;

2) написання МКР (передбачається 1), МКР оцінюється **60 балами**.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з деканатом).

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо деделайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 1 бал). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. Отримані сертифікати підвищення кваліфікації, участь у Вебінарах та ін., тема яких відповідає навчальній дисципліні зараховуються як: **6-15 год.** як виступ на 2 практичних; **15-30 год.** як виступ на 4 практичних.

V. Підсумковий контроль

Іспит проводиться у вигляді письмового тестування. Студентам пропонуються тестові завдання у кількості 30 запитань. Максимальна оцінка за іспит – **60 балів**.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Програма іспиту затверджується на засіданні кафедри.

Студент, який набрав більше 75 балів в результаті поточного та підсумкового контролю має право погодитись на оцінку під час іспиту. У разі складання іспиту бали підсумкового контролю анулюються. Якщо студент набирає менше 60 балів за результатами поточного контролю та іспиту, він складає іспит повторно. Складання та перескладання іспиту проводиться згідно розкладу.

Питання іспиту

1. Становлення й розвиток феномену „імідж” у стародавні часи та його усталення в епоху Середньовіччя.
2. Розвиток іміджу в епоху Відродження та Нового часу.
3. Характеристика категорії „імідж” у літературних пам'ятках культури Київської Русі та філософській, історико-педагогічній літературі (ІХХVІІІ ст.)
4. Американська та західноєвропейська традиції іміджування ХІХ–ХХ столітті.
5. Поняття, основні види й типи іміджу.
6. Функції та інструментарії іміджу.
7. Модель поведінки для створення позитивного іміджу.
8. Комплексний код іміджу.
9. Складові іміджу.
10. Архетипи як базова основа іміджів.
11. Поняття іміжових атрибутів та специфіка їх використання у професійнопедагогічній іміджології.
12. Інструментарій іміджіології: маніпулювання, міфологізація, емоціоналізація, позиціювання, вербалізація, архаїзація, метафоризація, візуалізація структурного образу, опитування громадської думки, форматування, деталізація, дистанціювання, нейролінгвістичне програмування.
13. Індивідуально-психологічні властивості особистості. Психофізіологічні процеси й стани.
14. Формування «Я-концепції»
15. Рефлексивний аналіз педагогом своєї діяльності.
16. Іміджотворчі елементи: фізіогноміка, психологія спілкування, етикет.
17. Внутрішні та зовнішні аспекти професійного іміджу сучасного педагога.
18. Ключові компетентності викладача вищої школи.
19. Педагогічна майстерність.
20. Поняття корпоративного іміджу, його складові.
21. Особливості створення корпоративного іміджу педагогічних працівників.
22. Умови формування позитивного іміджу сучасного навчального закладу.
23. Поняття педагогічного спілкування, його особливості, функції, види.
24. Педагогічне спілкування як діалог.
25. Контакт у педагогічному діалозі.
26. Структура педагогічного спілкування.
27. Стиль педагогічного спілкування.
28. Конфлікт у педагогічній взаємодії.
29. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
30. Увага й увава викладача.

31. Способи комунікативного впливу: переконування та навіювання.
32. Взаємозв'язок переконування та навіювання як способів педагогічного впливу.
33. Стратегії взаємодії в спілкуванні як характеристика інтерактивного компонента педагогічної взаємодії.
34. Сучасний діловий етикет: культура, основні принципи та особливості.
35. Персональний імідж сучасного педагога в корпоративній культурі освітнього закладу.
36. Імідж як умова ділового успіху.
37. Вербальні аспекти ділового спілкування.
38. Невербальні аспекти професійного спілкування.
39. Культура й стилі ділового спілкування.
40. Рівні досягнення адекватності у спілкуванні (комунікативний, інтерактивний, перцептивний).
41. Комунікативна компетентність, комунікативний потенціал, культура говоріння й культура слухання.
42. Ораторське мистецтво й імідж педагога.
43. Методи переконання й навіювання.
44. Індивідуальні й колективні форми спілкування.
45. Прийоми формування атракції.
46. Самоаналіз, самооцінка і рефлексія як психологічні основи розвитку педагогічної етики.
47. Створення емоційного настрою у колективі.
48. Педагогічна ситуація і педагогічна задача.
49. Етичні засади розв'язання педагогічних задач.
50. Моделі поведінки педагога у складних педагогічних ситуаціях.
51. Педагогічний такт. Етикет як форма і правила поведінки в суспільстві, колективі, вдома.
52. Культура педагогічної поведінки і вихованість.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література:

1. Барна Н. В. Імеджологія : навч. посіб. [для дист. навч.] / Н. В. Барна ; за наук. ред. В. М. Бебика. – К. : Університет «Україна», 2007. – 217 с.
2. Бурстін Д. Імідж / Д. Бурстін. – СПб: Пітер, 2003. – 216 с.
3. Васянович Г. П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. – Львів: Норма, 2005. – С. 344.
4. Максименко В. Ф. Мова професійного спілкування / В. Ф. Максименко. - Харків : ТОР-СІНГ ПЛЮС, 2008.
5. Маценко В. Технологія іміджу / В. Маценко. – К. : Главник, 2005. – 96 с.
6. Палеха Ю. І. Іміджологія: навч. посіб. / Ю. І. Палеха ; за заг. ред. З. І. Тимошенко. – К.: Європ. ун-т, 2005. – 324 с.
7. Педагогічна майстерність : Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос [та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

8. Почепцов Г. Г. Имиджология: теория и практика / Г. Г. Почепцов. – К. : Изд-во СП АДЕФ Украина, 2006. – 393 с.

9. Сидоренко В. К. Основы этикету : навч. посібник [для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / В. К. Сидоренко, І.О. Агалець. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 9. Холод А. М. Основы имиджологии / А. М. Холод. – К. : ЕУФІІБ, 2001. – 142 с.

10. Хоружа Л. Л. Педагогічна деонтологія: навч.-метод. посіб. / Л. Л. Хоружа. – К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 96 с.

11. Черепанова В. М. Педагогическая имиджология : [уч. пособие для руковод. и педагогов] / В. Н. Черепанова. – Тюмень: ТОГИРРО, 1998. – 170 с.

Допоміжна література:

1. Агалець І.О. Реалізація основних груп компонентів педагогічної техніки - одна з умов успішності педагогічного іміджу / І. О. Агалець // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. - 2012. - №4(87). - С. 46-49; продовження №5 (88). - С. 77-80.

2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : [навч. посібник] / Н. П. Волкова. - К. : ВЦ "Академія", 2006. - 256 с. (Альма-матер).

3. Конев В. А. Культура и архитектура педагогического пространства / В. А. Конев// Вопросы философии. - 1996. - № 1 0 . - С. 46-57.

4. Почепцов Г. Г. Имиджология / Г. Г. Почепцов. - М.-К. : Ркфл-бук Ваклер, 2001.

5. Шевчук С. В. Ділове мовлення. Модульний курс : підручник / С. В. Шевчук - [3-те вид.]. - К. : Арій., 2008.

6.Шепель В. М. Имиджология: Секреты личного обаяния / В. М. Шепель. – М., 2007. – 382 с.

7. Шепель В. М. Имиджология. Как нравиться людям. – М. : Народное образование, 2002. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text9/17.htm>

8. Нэпп, М. Невербальное общение: полное руководство / Марк Нэпп, Джудит Холл. - СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2006.

9. Фулфер, М. Искусство чтения по лицу / М. Фулфер ; пер. с англ. П. А. Самсонов. - [4-е изд.]. - Минск : "Попурри", 2008.

Електронні ресурси

1. Національна бібліотека України імені Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Бібліотека технічно літератури <http://lib.toxy.cv.ua>

4. Центральна державна науково-технічна бібліотека України <http://www.cgntb.hl.ru/>

5. Наукова бібліотека "Киево-Могилянська академія" <http://www.library.ukma.kiev.ua/>

6. Національна парламентська бібліотека України <http://nplu.kiev.ua/>

7. Електронна бібліотека України <http://www.lib.com.ua/index.html>

8. Фонд Європа ХХІ <http://www.europexxi.kiev.ua/>

9. Бібліотека світ книг <http://bookworld.com.ua/> 10. Бібліотечний світ України <http://www.ukrlibworld.kiev.ua>

11.Імідж сучасного педагога. Всеукраїнський науково-практичний освітньо-популярний журнал: <http://poippo.pl.ua/nml/imidzh-suchasnohopedahoha>

12. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/isp/texts.html